

Enguany fa 20 anys de la seva mort. Pere Duran Farell: de l'energia nuclear a l'ecologia

written by Santiago Vilanova | 19 de gener de 2019

Pere Duran Farell (Caldes de Montbui, 1921- Barcelona, 1999) va ser un dels empresaris més destacats del segle XX a Catalunya (1). Va introduir l'energia atòmica de la mà dels tecnòcrates franquistes –especialment amb el suport del ministre d'Indústria Gregorio López Bravo– i dels militars de la Junta d'Energía Nuclear (JEN), el contraalmirall José M. Otero Navascués i el tinent general Jesús Olivares Baqué. Duran Farell va ser membre de la JEN el 1964.

També va ser l'industrial que va portar el gas natural d'Algèria i Líbia. Però la seva gestió va tenir dos punts obscurs: l'incendi i el tancament del reactor Vandellòs-I, el 19 d'octubre de 1989, que va estar a punt d'afectar les instal·lacions radioactives i que va provocar una contaminació química en cremar-se tones d'olis dielèctrics. En segon lloc, les tragèdies urbanes provocades per les explosions de gas natural a l'edifici de Capità Arenas-Santa Amelia (Sarrià) el 7 de març de 1972 i les posteriors al carrer Rajolers (Sants) i a les pistes de tennis d'Andrés Gimeno (Bonanova) amb un total de 36 víctimes.

El 31 d'octubre de 1989, dotze dies després de l'incendi de Vandellòs-I, Duran Farell es manifestava a favor “d'una conspiració civil per al triomf d'una moral socioecològica solidària i lliure” en la presentació d'una conferència d'Alexander King, co-fundador del Club de Roma. En aquell acte del Primer Simposi Internacional *Una Sola Terra* hi va assistir el president Jordi Pujol (2).

Duran Farell va optar per la tecnologia francesa en el primer reactor per les facilitats de crèdit extremadament favorables gràcies a un acord entre el dictador Franco i el general De Gaulle. Objectiu: subministrar a Espanya una filial que fàcilment podia produir plutoni-239. El GCR (Gas Cooling Reactor), funcionava amb urani natural, grafit com a moderador i gas carbònic com a refrigerant. Aquella va ser una elecció industrial-militar. El reactor, de 400 MW, avui en fase de desmantellament, era capaç de produir 250 quilos de plutoni a l'any mitjançant el sistema "burn-up" de cremat de les beines. Aquest procediment pot fer-se sense aturar la fissió, i permet escapar dels controls i inspeccions internacionals de l'OIT (International Atomic Energy Agency). El 21 de juliol de 1988 com a portaveu d'Alternativa Verda vaig enviar una carta al seu director, el doctor Hans Blix, preguntant sobre l'ús dels residus de Vandellòs-I. El 5 d'agost va em va respondre el director de la Divisió de Relacions Exteriors de l'Agència, Michael Wilmshurst, confirmant-me que el reactor havia produït plutoni però que no havia estat utilitzat per usos militars (3).

El febrer d'aquell mateix any el diputat del CDS Antonio Fernández Teixidó preguntava a la Mesa del Congrés quin destí havia tingut el plutoni-239 obtingut a les centrals espanyoles després d'enviar els residus a les plantes de retractament de Windscale (Gran Bretanya) i Marcoule i La Hague (França). La resposta va ser una evasiva.

Hifrensa, la societat elèctrica mixta formada per Electricité de France (EDF), Fecsa, Hecea i Enher, va preferir construir la central de Vandellòs a l'Hospitalet de l'Infant, Baix Camp, abans que a la platja de Pals (on va tenir l'oposició del sector turístic gironí liderat per Josep Ensesa i Miquel Mateu, amic de Franco). Es tractava d'aprofitar l'aigua de mar per la refrigeració i pel fet de ser lluny de les capitals, evitar la contestació popular (contràriament a la que va produir-se a l'Ametlla de Mar on Fecsa volia construir-hi dos

reactors el 1974). Els dos reactors d'Ascó del tipus PWR de la Westinghouse utilitzarien l'aigua de l'Ebre pel sistema de refrigeració i acabarien funcionant tot i la lluita impulsada per un grup d'activistes antinuclears comandats per l'alcalde Joan Carranza i mossèn Miquel Redorat.

El 1997 Pere Duran Farell va presidir el grup de treball de medi ambient del debat *Catalunya, demà* que va impulsar el president Pujol i del que va sorgir la idea de crear el Consell Assessor pel Desenvolupament Sostenible. Duran Farell, que va ser el primer president d'aquest organisme consultiu de la Generalitat, va fer una evolució ideològica cap a la sostenibilitat quasi trenta anys abans que el govern Puigdemont proposés la transició energètica com la fita més rellevant del programa de JuntsXCatalunya. Atraparem el temps perdut?

- (1) Cabana, Francesc, *Deu èxits de l'economia catalana*, Pòrtic, 2016.
- (2) Primer Simposi Internacional *Una Sola Terra*, Cousteau, Dumont, Goldsmith, King, Medvedev i Lutzenberger. Gustau Gili-Departament d'Agricultura, Ramaderia i Pesca, 1990.
- (3) Vilanova, Santiago, *La bomba atòmica de Franco. Els objectius militars de l'energia nuclear a Espanya*, Col·lecció Descoberta, Llibres de l'Índex, 2011.